

Szerző: Molnár Míra

„csak a neve marad itt belőle, én sem látom már olyan élesen a hosszúkás alakját” –

Prózatechnikai megoldások vizsgálata Regős Mátyás *Tiki* című kisregényében

1. Bevezetés

Regős Mátyás 2020-ban megjelent *Tiki* című kisregénye a kortárs ifjúsági irodalom kiemelkedő szövege, melynek összetett prózatechnikai megoldásaira érdemes felhívni a figyelmet. A kisregény komplexitása a bonyolult narratív felépítésben rejlik, amelynek egyes rétegeit a következő kérdésekre válaszolva igyekszem felfejteni: Milyen narrátori szövegek jelennek meg a *Tiki* című kisregényben? Milyen összefüggések állapíthatók meg az elbeszélés módja, a narrátori hang és az időkezelés kapcsán? Hogyan kapcsolódik egymáshoz az elbeszélés ideje és az elbeszélte idő? Hogyan reprezentálják a szereplőket a megjelenített helyszínek? Milyen sajátos jelentést hordoz az *iskola* és a *zánkai tábor* tere? Hogyan kerül párhuzamba a határsértés mozzanata kapcsán a szereplők viszonyrendszere és a térábrázolás? Milyen többletjelentést hordoz a kisregény nyelvezete?

A *Tiki* jelentőségére azért is fontos felhívni a figyelmet, mert olyan klasszikus irodalmi témákat taglal mint az identitáskeresés, a halál feldolgozása és a beavatás témaköre. Ezeket a problémákat könnyed stílusban, mégis bonyolult elbeszéléstechnikát alkalmazva közelíti meg, ezzel túlmutatva a ifjúsági irodalom keretein. Dolgozatom célja, hogy Regős kisregényének kanonizálódását elősegítse. A témaválasztást az is motiválta, hogy a kisregény részletes elemzését és kutatásom megállapításait pedagógiai célokra is fel tudom használni. Azonban a módszertani, pedagógia vonatkozásokra jelen dolgozat keretei között nem térek ki, hiszen vizsgálódásom irodalomtudományi jellegű.

2. A kisregény többszintű narratív játékának bemutatása

Regős Mátyás *Tiki*¹ című regényének elbeszélője, Erdős Vili látszólag egy gyermeki nézőpontú, homodiegetikus narrátor, de valójában ennél sokkal összetettebb narratív felépítést fedezhetünk fel, ha megvizsgáljuk a szöveget. A *Tiki* című kisregény egy barátság történetét meséli el, melyben Erdős Vili és Tiki általános iskolai élményeibe, emlékeibe tekinthetünk be. A cselekmény során Vili veszteségtörténete kerül középpontba, barátja, Tiki halála csak a regény végén válik explicitté. Az elbeszélő egyszerre szereplője és közvetítője az eseményeknek,² Erdős Vili szemén keresztül láthatjuk saját jelenét, iskolai életének kihívásait, családi

¹ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020.

² Gérard GENETTE, *Narrative Discourse. An Essay in Method*, Ithaca–New York, Cornell University Press, 1980.

kapcsolatait és Tikivel kapcsolatos emlékeit, valamint fogalmazásai nyomán megismerjük múltját, Tikivel folytatott barátságának történetét. A kisregényben bonyolult megoldásokat fedezhetünk fel, ha a narrátori nézőpont és hang elemzésére vállalkozunk. A kortárs kisregény komplex narratív felépítésével kiemelkedik az ifjúsági regények közül.³

A cselekmény kerettörténete szerint Erdős Vili egy problémás új diák egy belvárosi iskolában, aki nem akar beilleszkedni. Vili különböző csínytevéseit Kenéz tanár úr fogalmazási feladatokkal bünteti. Később kiderül, hogy az írásgyakorlatok „élete legjobb és legszebb történetéről”⁴ valójában a fiú traumáinak feldolgozásához járulnak hozzá.⁵ A könyvben egy belső történet is kibontakozik, amely öt kurzívval szedett „Vilitől származó” fogalmazást tartalmaz, tehát az elbeszélő a fikción belül szerzői pozícióba kerül. A keretszövegen túl a belső történetben rövidebb terjedelmű szövegeket olvashatunk, melyek főszereplőjét az elbeszélő, Erdős Vili a legelső írásában rögzíti: „*A történet Tikiről szól, aki egészen más volt, mint a többiek.*”⁶ A belső történetek kezdetben csak a felszínét mutatják meg Vili és Tiki barátságának, ahol Vili mint mellékszereplő van jelen, a későbbi, már kidolgozottabb írások adnak értelmet a könyv címének, és beszélnek el egy barát elvesztésének narratíváját.⁷ Ezek a kurzív szövegek válnak a cselekmény hordozójává,⁸ ugyanis Vili beszámolóról beszámolóra egyre mélyebb esszéket alkot, amelyek már nem Tikit, hanem az elvesztésének feldolgozását helyezik középpontba. Ezek közül az utolsó kettő kurzív szöveg rávilágít Vili problémás viselkedésének valódi okára.⁹

A regényben alkalmazott elbeszélésmódot az teszi különlegessé, hogy a narrátor a beékelte szövegek alkotójaként, szerzőjeként jelenik meg, és erről folyamatosan metareflexív kommentárokat olvashatunk: „írni erősen tudok, például a táj legyen másodlagos, sosem érdekelt, de legyen valami dráma [...]. Főszereplő kell, az kétségtelen.”¹⁰ A fogalmazások és az arra adott kritikai viszonyt létesítő reakciók elkülönülnek egymástól, hiszen Vili az alkotófolyamatra adott reakcióival közvetíti az általa alkotott szöveg és az olvasói tapasztalat

³ NAGYGÉCI KOVÁCS József, *Egy terápia regénye*, 2021. online forrás: <https://revizoronline.com/regos-matyas-tiki/> (letöltés ideje: 2024.10.31.)

⁴ REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 20.

⁵ NAGYGÉCI KOVÁCS József, *Egy terápia regénye*, 2021. online forrás: <https://revizoronline.com/regos-matyas-tiki/> (letöltés ideje: 2024.10.31.)

⁶ *Uo.*, 24. Kiemelés az eredetiben.

⁷ BUDAY Bálint, „...legyen valami dráma, lehetőleg semmi szerelem.”, *Bárka*, 2021, 112. online forrás: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_202102.pdf (letöltés ideje: 2024.10.31.)

⁸ Gérard GENETTE, *Narrative Discourse. An Essay in Method*, Ithaca–New York, Cornell University Press, 1980.

⁹ BUDAY Bálint, „...legyen valami dráma, lehetőleg semmi szerelem.”, *Bárka*, 2021, 113. online forrás: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_202102.pdf (letöltés ideje: 2024.10.31.)

¹⁰ REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 23.

között: „Tikiről nem tudtam igazat írni, pontosat még kevésbé, mert bár úgy történt minden, ahogy megírtam, ő mégsem jelent meg teljes fényében. Hogy hazudjak róla, és kiszínezzem az életét, már az elején kizártam, mégis lehetetlennek éreztem szavakkal megfogni az arcát.”¹¹ Vili, a narrátor az emlékelbeszélések¹² igazságtartalmára, saját sorainak megbízhatóságára és az írás folyamatának nehézségeire is reagál.

A *Tiki* című kisregényben a szöveg sajátos, önreflexív módon mutatja be a homodiegetikus narrátor korlátozott tudását, megbízhatatlanságának jelenségét.¹³ Erre láthatunk konkrét példát az első, Vili által készített fogalmazásban, ahol Tikiről azt mondja, „*olyan volt a fiú szeme, mint a dühöngő tenger*”¹⁴. Visszatérve az elbeszélés idejébe pedig ezt olvashatjuk: „Éjfél múlt, mire befejeztem a fogalmazást, pedig sok mindent kihagytam, mert dehogy volt tenger Tiki szeme”.¹⁵ További példa lehet a második írás részlete: „*úgy kellett elmondanom a mamájának, milyen sportember vagy mekkora hős a fia*.”¹⁶ Ezután a következőket írja Vili, a fogalmazás teréből kilépve: „Tiki nem sportoló volt, nem is hős, így egyáltalán nem tiszta a kép.”¹⁷ A harmadik esszét követően pedi így fogalmaz: „a sűrűjét megint kihagytam”.¹⁸ Az elbeszélés módja felhívja a figyelmet arra, hogy ellentét feszül az elbeszélt idő narratívája és az elbeszélés idejének cselekménye között. Ennek okát a megválasztott gyermeki nézőpontban kell keresnünk.

A Tikiről írt esszék korlátozott tudású narrátorának megbízhatatlanságát nemcsak az emlékek pontos felidézésének kihívásával vagy barátja személyének leírhatatlanságával indokolja Vili, hanem azt is kiemeli, hogy eleinte gyermeki daccal készíti írásait, olykor direkt ferdít az eseményeken, hiszen tudja, azokat az általa kevésbé kedvelt Kenéz tanár úr fogja elolvasni, lásd a következő idézeteket: „Kenéz Úr minden világosságot elnyelő szemébe kár volna az ilyesmi.”¹⁹, „Kenéz talán beéri ennyivel”²⁰, „Sok mindent el lehet róla még mondani, amihez Kenéznek semmi köze.”²¹

¹¹ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 28.

¹² Dorrit COHN, *Áttetsző tudatok*. Az irodalom elméletei II. szerk. THOMKA Beáta. Janus Pannonius Tudományegyetem–Jelenkor Kiadó, Pécs, 152.

¹³ BARÁTH Tibor, „*Nem orvos kell, középhátvéd*” *Felnövéstörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hítel, Budapest 2023, 45.

¹⁴ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 26.

¹⁵ *Uo.*, 28

¹⁶ *Uo.*, 51.

¹⁷ *Uo.*, 51.

¹⁸ *Uo.*, 74.

¹⁹ *Uo.*, 28.

²⁰ *Uo.*, 51.

²¹ *Uo.*, 29.

A makacs gyermekhez köthető nézőpont alkalmazása főként az első három feladat megalkotásakor jelenik meg, az utolsó kettő kurzív novella más szándékkal íródik. Vili az első fogalmazásban a Tikivel való megismerkedésről, barátságuk kezdetéről, a második beszámolóban a Tikivel átélt sportversenyekről, hősiességről ír. A harmadik esszében a zánkai táborba vezető útról, „Ragyogó Zánkavilág”²² alapításáról esik szó, a negyedik novellában Vili a zánkai táborban megélt idilli pillanatokot meséli „főti” Éviről és Tikiről, majd „Zánkavilág végnapjaiban”²³ merülünk el. Az ötödik írás a Tiki elvesztése utáni állapotokat tárgyalja, Tiki temetésével, a gyász megélésével. Az utolsó két szöveg már arra törekszik, hogy méltó kidolgozottsággal beszélje el Tiki emlékét, halálának eseményeit, a veszteség fájdalmát és következményeit. A fókusz Tikiről Vilire helyeződik, így a nézőpontban is változást figyelhetünk meg. Erdős a haláleset feldolgozásával kerekíti le a fogalmazásfüzért, ezen témák komolyságukat tekintve néhol túllépik a gyermeki nézőpont kereteit, és felnőtt perspektívát adnak az elbeszélésnek. Például mikor Vili a temetés után először találkozott „zánkai”²⁴ Évivel egy családi összejövetelen, ennek kapcsán később az elmúlásról, a veszteség megéléséről ír:

*„Mintha már nem a mi időnk szerint múlna az élete, csak a zánkai part boldog lányának emlékeit tartaná itt sovány tagjaiban. Arra gondoltam legalább ebben segítek neki a fogalmazásaimmal, ha lehet, nem csak Tikit de zánkai Évit is meg akarom tartani olyannak, amilyen igazából volt.”*²⁵

A lezáró kurzív szöveggel a poétikai egység is létrejön, ekkor a kerettörténet és a belső történet, elbeszélt idő és az elbeszélés ideje összeér. Azzal, hogy Vili írásai egyre inkább felnőtt hangot ütnek meg, egy olyan narratíva jön létre, melyben a karakterfejlődés, a szereplő felnőtt világba történő beavatása az elbeszélés módjában érhető tetten. Ez a sajátos szerkesztésű beavatástörténet, az ifjúsági regényekben gyakran feltűnő felnőtté válás kérdéskörét értelmezi újra bonyolult elbeszéléstechnikai megoldásokkal. Az írás, alkotás folyamata révén Vili felnőtté válik, egy állapotváltozáson megy keresztül, amelyet az olvasó részletesen nyomon követhet.

Az elbeszélő nézőpontját vizsgálva láthatjuk, hogy a szöveg határeltörlésre törekszik, gyermek és felnőtt nézőpontját együttesen alkalmazza, mely sajátosság a kisregény nyelvezetére is igaz lesz. A nézőpontok keveredése a befogadó tudáskeretét is befolyásolja, hiszen ha csak a dőlt

²² REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 73.

²³ *Uo.*, 92.

²⁴ *Uo.*, 120.

²⁵ *Uo.*, 120.

betűs részeket olvasnánk, akkor befogadói tudásunk hiányos maradna, mivel a fogalmazási feladatok csak a fiúk barátságának vázát mutatják meg. Ehhez a felületességhez jól illeszkedik a megválasztott gyermeki nézőpont, amely leginkább az említett írásokban ragadhatóak meg. A regényben olvashatunk olyan kiegészítéseket is, melyek egy harmadik szövegtípusba illeszkednek, ezek Tiki saját emlékeit mutatják be, Erdős Vili által közvetítve. Ezekben Vili nemcsak „Tiki nagyságát”²⁶ meséli el, hanem sokkal árnyaltabban ábrázolja barátja karakterét. Például, mikor Tiki örökölt kutyájának sorsát vázolja:

„Tiki megígérte neki, hogy vigyázni fog Csulira, úgy bánik majd vele, mint a sajátjával [...] Tiki hónapokon keresztül viselte Csuli gondját, [...] Lippai bácsi magával vitte Csulit, hová vitte, mama, azonnal áruld el, [...] alszik már a Csuli, neki is így a legjobb.”²⁷

Ezekben a történetekben Tiki nem hősként kerül bemutatásra, sokkal inkább egy sebezhető figura. Az elbeszélésmód szempontjából azért kiemelendők ezek a részletek, mert Erdős ezen szövegek esetében is kilép gyermeki nézőpontjából és szólamából, mindentudó narrátorként²⁸ tűnik fel, és a heterodiegetikus elbeszélőhöz köthető tulajdonságokat vesz fel. A narrátor mindentudását igazolja, hogy olyan eseményeket beszél el, melyeknél nem lehetett jelen. Összetett tudását azzal indokolja, hogy ezeket az emlékeket „Tiki elmesélte neki”. Sokrétű tudása a tényszerű elemekre terjed ki, barátja viselkedését látja, de nem értékeli, távolságtartó magatartást vesz fel, Tiki lelki világa ezekben a részekben nem kerül elemzésre. Ilyen módon tudunk meg apró részleteket az Ottóbával folytatott vadászat eseményeiről, azonban Tiki mélyebb érzéseit homály fedi:

„Ottóbá időnként felnyögött, hogy éhes, és szárított marhacsiszot vett elő a bőrtáskájából, Tiki már a szagától is rosszul lett, míg az öreg falatozott, ő bámult ki a vadászeszből, így mondta magában, ha neki ez a heppje, én itt leszek,”²⁹

Emellett Vili Tiki családjának karácsonyáról is részletgazdagon nyilatkozik: „Mindig hármasban ünnepelték a karácsonyt, az asztalon volt egy kis fa színes égősorral, amit Tiki szégyellt előttem”.³⁰ Tiki homályos gondolatait felidézi és közvetíti: „Tiki nem bírta elviselni Ottóbá sör- és parfümszagát”,³¹ néhol még pontos időjelölést is alkalmaz: „Kétezer-hat első

²⁶ *Uo.*, 62.

²⁷ *Uo.*, 60-61.

²⁸ Gérard GENETTE, *Narrative Discourse. An Essay in Method*, Ithaca–New York, Cornell University Press, 1980.

²⁹ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 36.

³⁰ *Uo.*, 55.

³¹ *Uo.*, 57.

tanítási hetében azt mondták, Tiki azért nem jött iskolába szerdán”.³² Ezen a ponton ellentmondást figyelhetünk meg a belső történet, az esszéfeladatok és a Tiki emlékeit megjelenítő sorok elbeszélői hangja között. Erdős, Tiki valóságának felidézése során nem hivatkozik az emlékek képlekenységre, amely jellegzetesség a fogalmazásokban viszont megjelenik: „és csak a neve marad itt belőle, én sem látom már olyan élesen a hosszúkás alakját”.³³ A bemutatott szövegtípusokban (keretszöveg, fogalmazások, Tiki emlékei) különféle tudáskerettel rendelkezik az elbeszélő.

Ezek alapján azt a következtetést vonhatjuk le a genette-i narratológia terminusainak segítségével, hogy a homodiegetikus narrátor bizonyos történetszálakban egyszerre főszereplői és mellékszereplői pozícióban jelenik meg, emellett egyes részekben heterodiegetikus elbeszélői jellegzetességek is fellelhetők a narrátor esetében. A kerettörténetben, melyben Vili főszereplőként a fogalmazási feladatokat kapja, autodiegetikus jelleget kap az elbeszélés. A kurzív beszámolók és a kiegészítések elbeszélőjeként Vili már mellékszereplői helyzetbe kerül, de megőrzi mesélői szerepét. A Tiki emlékeit idéző sorokban az elbeszélő néhol heterodiegetikus tulajdonságokat kap, például kívül helyezi magát az eseményeken, mindentudás, távolságtartás jellemzi, és egyes szám harmadik személyben nyilvánul meg.

Az genette-i értelemben vett elbeszélői hang vizsgálata kapcsán is érdekes összefüggéseket fedezhetünk fel. A szövegben első és harmadik személyű narrációval találkozunk. A kerettörténet és a belső történet dőlt betűs részei egyes szám első személyűek, míg Tiki emlékei egyes szám harmadik személyű elbeszélői hangot kapnak. Az énelbeszélésekben a belső tudatfolyamatokról ön-narrációt: „vertem az öklömmel a csempét, [...], remegett a mellkasom, az arcom pedig csuromvizes lett”,³⁴ önidéző monológot „-Menj a faszba Tiki – mondtam neki, de ma már nemigen beszélek így.”³⁵ és önelemző monológokat „És hiába minden elhatározásom, hiába a kitervelt közöny, vigyorgó örülként masíroztam a folyosón, az izzadságtól átázott az ingem, és kezdődött újra az egész.”³⁶ olvashatunk.³⁷ Ezekben a részletekben az elbeszélő főszereplői pozícióba kerül, a narrátor részletesen elbeszéli, idézi és elemzi saját megszólalásait. Az események általában egy hosszú mondatban kerülnek

³² Uo., 57.

³³ Uo., 122.

³⁴ Uo., 21.

³⁵ Uo., 36.

³⁶ Uo., 88.

³⁷ Dorrit COHN, *Áttetsző tudatok*. Az irodalom elméletei II. szerk. THOMKA Beáta. Janus Pannonius Tudományegyetem–Jelenkor Kiadó, Pécs, 108.

bemutatásra. A központosítás hiánya, a tudatfolyam áramlása tovább növeli a hangvétel személyességét, ezzel a gyermeki megszólalás jellegzetességeit implikálja.

Azokban a részekben, ahol Tiki emlékeiről olvashatunk, egyes szám harmadik személyű narrációval találkozunk, az elbeszélő a tudati folyamatokról idézett és elbeszélt monológokban nyilatkozik meg. Az idézett monológok a szövegben például a következő helyen fordulnak elő: „Este hatkor Ottóbá a szoba közepére állt egy pohár barna sörrel a kezében, és felkiáltott: - Krisztus!”.³⁸ Elbeszélt monológokra pedig példát adhatnak a következő részek: „Ezt Tiki sosem értette, miért nem Jézust ordít,”.³⁹ Tiki emlékeit az elbeszélő asszociatív módon idézi meg, mely az emlékelbeszélések sajátos vonása.⁴⁰

Az elbeszélői hang és az elbeszélésmód váltakozása szinkronban van egymással. Az elbeszélő a fogalmazásokban, amikor Tikiről beszél, megbízhatatlan és korlátozott tudással rendelkezik. Azonban Tiki saját emlékeinek Vili általi elbeszélése során egy mindentudó narrátort figyelhetünk meg. Ezekhez a megoldásokhoz szorosan kapcsolódik az időszerkezet felépítése is.

A kisregény retrospektív időkezelését tekintve azt a megállapítást tehetjük, hogy a múlt különböző idősíkjai kerülnek bemutatásra, melyek illeszkednek a kisregényben megjelenő szövegtípusokhoz. A kerettörténet ideje egyidejű az elbeszélés idejével, hiszen ebben Vili jelenlegi, Tiki halála utáni élete kerül bemutatásra. A fogalmazásokban a régmúlt történései idéződnek fel, több szöveghelyen hivatkozik a narrátor az emlékek fakóságára. Egyes pontokon eltávolító szándékú narratori megjegyzésekkel találkozhatunk, amikor Tikihez kapcsolódó emlékekbe tekinthetünk be. Erre a jelenségre egy korábban már idézet részletben láthatunk példát: „Menj a faszba Tiki – mondtam neki, de ma már nemigen beszélek így.”⁴¹ Az idő megjelölése az alkalmazott elbeszélői hanggal együtt változik. Az egyes szám első személyű kerettörténet egy egész tanévet ölel fel, melyben Vili személyiségfejlődését követhetjük végig. A traumafeldolgozás szempontjából is kiemelendő az idő tényezője, mely a gyász, a veszteség feldolgozásának gyógymódjaként aposztrofálódik. Az egyes szám harmadik személyű belső történetben, a fogalmazásokban és Tiki emlékeinek közvetítésében az általános iskolai éveket jeleníti meg az elbeszélő, amikben a Tikivel eltöltött idő kap hangsúlyt.

³⁸ REGÖS Máttyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 56.

³⁹ *Uo.*, 56.

⁴⁰ Dorrit COHN, *Áttetsző tudatok*. Az irodalom elméletei II. szerk. THOMKA Beáta. Janus Pannonius Tudományegyetem–Jelenkor Kiadó, Pécs, 152.

⁴¹ REGÖS Máttyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 36.

A *Tiki* című kisregény elbeszéléstechnikájának összetettségét az adja, hogy a narrátor a szöveg típusától függően változtatja az elbeszélői tudáskeretet, ehhez illeszti az elbeszélő számát, személyét és az elbeszélés idejét. A tudás-nemtudás kettős narratív játéka, a narrátori hang váltakozása és az idősíkok keveredése összetett felépítést ad a kisregénynek.

2. A *Tiki* című kisregény tereinek elemzése a szereplők viszonyainak tükrében

A szövegben megjelenített terek és az ott feltűnő szereplők összevetése kapcsán hasonlóságokat és ellentéteket egyaránt felfedezhetünk.

2.1 Az *iskola* központi terének bemutatása, mely összekapcsolódik a szereplők közötti viszonyrendszerrel, valamint az elbeszéléstechnika jellegzetességeivel

A szövegben visszatérő tér az *iskola*, az elbeszélő a kerettörténetet a „belvárosi gimibe”⁴² helyezi, amely lokációját tekintve ellentétes a belső történetben megjelölt kőbányai, azaz külvárosi térrel. A fogalmazásokban Vili a kőbányai „*Harmat Általános Iskola*”⁴³ helyszínét jelöli meg központi térként. A belvárosi iskola negatív, míg a kőbányai általános iskola pozitív jelentést hordoz. Ezt az oppozíciót domborítják ki azok a szövegrészek, melyekben a szereplőket reprezentálja a megjelölt tér:

„Az osztályom is olyan, hogy »mikorkeltél«, meg »éhesvagy«», úgy dörgölőznek hozzám a dezodortestükkel, hogy ha itt lenne a kőbányai Feri, össze-vissza vernénk az összeset. [...] de még az is elszomorít, hogy én lettem egy osztályban a legjobb futballista, Kőbányán a csapattagságomtól is Puskásnak éreztem magam.”⁴⁴

A belvárosi osztály közömbös megítélésű, míg Tikiék általános iskolai osztálytársa, Feri megkapja a „kőbányai” jelzőt, amely tekintélyt parancsoló ugyanakkor egyszerre félelmet is keltő. Ez a következő idézetben is szembetűnő: „*a Harmat Általános Iskola, igazi kőbányai gyerekekkel, igazi külvárosi szabályokkal. Az utolsó boldog nyáron ágyba is vizeltem néhányszor emiatt*”⁴⁵ Valamint az elbeszélő szerint a csapattagság értékessége tértől függően változik, hiszen a kőbányai iskola focicsapatát többre becsüli, mint a belvárosiét.

Ezen túl például, ha a két iskola tanárainak megbecsültségét vizsgáljuk, akkor ki kell emelnünk Anikó néni és Kenéz tanár úr személyét, mely karakterek között párhuzamos és ellentétes vonásokat fedezhetünk fel. Ahogy korábban említettem az elbeszélő pozitív emlékei az

⁴² *Uo.*, 12.

⁴³ *Uo.*, 24.

⁴⁴ *Uo.*, 12.

⁴⁵ *Uo.*, 24.

általános iskolához köthetők, így nem meglepő, hogy ebben a térben a következő módon viszonyul tanárához: „Anikó nénit első látásra megszerettem.”⁴⁶ Ezzel szemben a belvárosi iskolában Vili, a narrátor a tanév elején negatív hozzáállással rendelkezik, utálatát osztályfőnökére vetíti ki: „Kenéz, a gyíkfaló, Kenéz büdös és buzi”.⁴⁷ A belváros és a külváros egymást feltételező ellentétpárok, melyeket visszatükröz a szereplők viszonyrendszere is, hiszen csak akkor érthetjük meg a Kenéz iránti undort, ha ismerjük az Anikó néni iránt érzett szeretetet. Ezt a párhuzamos és ellentétes jelleget állapíthatjuk meg a kerettörténetben elmesélt iskolák közötti vetélkedővel kapcsolatban is, ahol a két különböző tér találkozik. A megmérettetésen Vili a tömegben a kezdetektől fogva Anikó nénit keresi, azonban helyette csak Kenézt pillantja meg, ezután pedig elveszíti a versenyt:

„a Harmat is eljön, biztos ott lesz velük Anikó néni, előtte nem fogok leégni, mikor megérkeztünk a kvízzjátékhoz átalakított tornaterembe, csak őt kerestem a tömegben, de sehol sem láttam [...] csak egy kérdés maradt, ötezer pontért, a legnehezebb fajtaból. Kinéztem a közönségre, láttam ismerős arcokat, harmatos és mádis diákok, [...] és Uramisten, Kenéz, ahogy V betűt mutat, [...] hol vagyok, és mit csinálók, miért kell ez az egész, Istenem.”⁴⁸

Szembetűnő, hogy még egy semleges, külsős helyszínen is meghatározó a szereplők viszonyának ellenpontosítása, amely az elbeszélő magatartását is befolyásolja. Emellett a Vili motivációjára is hat, hogy milyen kapcsolatban áll a többi karakterrel, hiszen, ha Anikó néni ott van a versenyen, akkor nem szeretne leszerepelni, viszont mikor Kenéz szurkol csak neki, akkor inkább már nem is érdekli a megmérettetés. Fontos nyomatékositani, hogy Erdős negativitásának, haragjának kiváltó oka Tiki feldolgozatlan hiányában keresendő. Erre jó példa lehet a „Mádi utcai általánosban”⁴⁹ megrendezett iskolai vetélkedő eseménysora, mely az olvasó számára hasonló lehet a Vili második fogalmazásában megjelenő „Mádi ellen”⁵⁰ játszott foci meccshez.⁵¹ A két emlék összevetése során sajátos tükrös szerkesztésmód figyelhető meg, melynek elemzését a Wolf Schmid⁵² által kidolgozott narratológiai fogalmak segítségével végzem el. A Schmid-féle terminológiát alkalmazva a narratív ekvivalencia jelenségét érthetjük tetten, ha összevetjük a Mádi elleni mérkőzés, illetve a kvíz eseménysorát, hiszen egyszerre hasonlóságokat és opozíciókat is felfedezhetünk a szövegrészletekben. Az ilyen és ehhez

⁴⁶ *Uo.*, 26.

⁴⁷ *Uo.*, 15.

⁴⁸ *Uo.*, 66-67.

⁴⁹ *Uo.*, 65.

⁵⁰ *Uo.*, 47.

⁵¹ BARÁTH Tibor, „Nem orvos kell, középhátvéd” *Felnővestörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hítel, Budapest 2023, 47.

⁵² Wolf SCHMID, *Ekvivalenciák az elbeszélő prózában*, Helikon, 1999, 190-217.

hasonló paralel történés-mozzanatok is a prózai alkotás értelmi vonalának egységességét erősítik.⁵³ Az elbeszélő tudatosan összefűzi a két történetet, mikor Vili megmérettetés utáni állapotáról ír: „Undorodtam már az egésztől, [...] és szaladtam hazáig, amerre Tikivel szaladtunk, amikor a Mádival meccseztünk idegenben.”⁵⁴ A hasonlóság a megjelölt helyszínben és az alapszituációban is megmutatkozik, hiszen a mérkőzés is ugyanott, a Mádi utcai iskolában játszódik, valamint itt is egy versenyhelyzetbe kerülnek a szereplők. Különbséget az elbeszélői hangban, a karakterekben és a végkimenetelben láthatunk, mivel az említett foci tornán még Tiki is részt vett, és dicsőséges győzelemre vezette a csapatot, erről a mesélő egyes szám harmadik személyben tudósít:

*„Tiki már nem nézett se jobbra, se balra, lobogott a haja, ellenállhatatlanul kapura tört, a hatos magasságából pedig a hosszú alsóba gurította a labdát. Jött a sípszó, ő pedig szaladt tovább, át a távolugró gödrön, fel az iskola lépcsőjén, csak ott fordult meg magasba emelt kézzel, mi rohantunk utána, bajnokcsapat, Tiki, Tiki, Tiki.”*⁵⁵

Az elbeszélő az iskolai kvíz eseménysorát hasonló lelkesedéssel és magabiztossággal narrálja, azonban itt szinte egyedül versenyzik, ehhez illeszkedik az egyes szám első személyű elbeszélői hang:

*„meg akartam mutatni, ki a király, ha már muszáj ott lennem, nagyot alakítok. [...] nem számítottam segítségre senkitől. [...] Nagyon hamar elkaptam a játék fonalát, sorban hoztam a kérdéseket, [...] egyértelmű volt, engem ma nem lehet megfogni.”*⁵⁶

A két jelenetben a közösség és az egyén ellentéte hangsúlyos, a meccsen Tiki vezéregyénisége és a csapatszellem dominál, míg az iskolai kvízen Vili zsenialitása magánnyal párosul. Ez az opposzió a megválasztott elbeszélői hangban is jelölt, hiszen a sorsfordító mérkőzés egyes szám harmadik személyben, míg a verseny egyes szám első személyben íródott.⁵⁷ A bemutatott szövegrészekben Vili és Tiki párhuzamos karakterekként idézik meg az ún. doppelgänger-jelenséget,⁵⁸ melynek poétikai jelentőségére a továbbiakban is utalni fogok. A hasonmás-toposzt, a párhuzamosságot árnyalják a visszatérő lelkes, majd közömbös magatartásformák is, melyeket mindkét fiú gyakorol. A Mádi elleni meccs során így változik Tiki hozzáállása:

⁵³ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 184.

⁵⁴ *Uo.*, 68.

⁵⁵ *Uo.*, 49.

⁵⁶ *Uo.*, 66-67.

⁵⁷ Wolf Schmid, *Ekvivalenciák az elbeszélő prózában*, Helikon, 1999, 185.

⁵⁸ BARÁTH Tibor, *„Nem orvos kell, középhátvéd” Felnővestörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regös Mátyás Tikijéhez*, Hitel, Budapest 2023, 44-50.

„- *Vili, ha ezt elrontjuk, soha semmi nem fog sikerülni [...] Nem szeretett utána erről beszélni, hónapokkal később is felhoztam: - Emlékszel, Tiki, a Mádi ellenire? Ő legyintett, hol van ez még a nagyoktól*”.⁵⁹

A vetélkedőn Vili lelkesedése szintén könnyűvé torzul: „Én csak arra gondoltam, hogy elhozzam a díjakat, [...] levonták a pontokat, és másodikak lettünk, én pedig magasról leszártam. Kenéz magából kikelve üvöltött velem”.⁶⁰ Ezek a hasonlóságok a történetvonal egységességét tovább erősítik.⁶¹ Ehhez hasonló elem, mikor a szerző Vili-Tiki alakjának paralel jellegzetességeit a két fiú családi hátterének oppozíciójával tovább árnyalja.⁶² Vili egy szinte tökéletes háromgyermekes polgári családból származik, míg Tikit édesanyja neveli, akinek „Prolimama”⁶³ gúnyneve sokat elárul a fiú családi körülményeiről. Vili tanár édesapjának karaktere további szereplőkkel hozható kapcsolatba. Egyrésről a belső történetben ellentétbe állítható Tiki apjával, Deliága Gyurival, aki elhagyta családját. Valamint Ottóbával is, Tiki atyai nagyapjával, aki szintén egy negatív férfiszereplő Tiki életében. Másrésről a kerettörténetben Kenéz tanár úrral párhuzamba állítható, aki sokban hasonlít egy apafigurára, azzal ahogy támogatja Vilit, és a traumafeldolgozását segíti.

A két karakter, Vili és Tiki, összemosódását a kisregényben megjelölt központi terek – mint például az *iskola* és a *zánkai tábor* nyomatékosítják. Az *iskola* a személyiségfejlődés egyik valós központja, mely intézményben a gyermek- és felnőttvilág határai átjárhatóvá válnak. A szereplők az általános iskolában ismerkednek meg, mely helyszínről fentebb már értekeztem, a következőkben a *zánkai tábor* jelentőségét elemzem a gyermek-felnőtt perspektíva és a hasonmás-toposz tükrében.

2.2 A *zánkai tábor* terének tárgyalása, kapcsolódási pontok a gyermeki és a felnőttvilág központi tere, a szereplők viszonyrendszere, valamint az elbeszéléstechnika között

Az *iskola* valós terét ellenpontoszza a fiatal fantázia alkotta „*Csodálatos Zánkavilág*”⁶⁴, ahol a gyermeki és felnőttvilág terei ugyancsak összeérnek. Az *iskola* és a *nyári tábor* tere Évi karakterében ér össze, „aki a főtí általánosban tanult”.⁶⁵ A *zánkai táborban* felbukkanó

⁵⁹ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 49.

⁶⁰ *Uo.*, 67.

⁶¹ Wolf Schmid, Ekvivalenciák az elbeszélő prózában, Helikon, 1999, 185.

⁶² BARÁTH Tibor, „*Nem orvos kell, középhátvéd*” *Felnővéstörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hítel, Budapest 2023, 46.

⁶³ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 30.

⁶⁴ *Uo.*, 111.

⁶⁵ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 75.

másodunokatestvért az elbeszélő kezdetben „csak a főti Évi”⁶⁶-ként emlegeti. A táborban Évi és Tiki között gyerekszerelem bontakozik ki, majd Tiki végzetes balesete után a fogalmazások mesélője már így hivatkozik Évire: „Aztán már Évit kerestem, a zánkai Évit, és tudtam, ott kell lennie valahol, láttam a haját, a virágokat a ruháján, ezeket nem ismerem, ezek fiúk, akik rohannak, akik sietnek, hogy egy fiú meghalt.”⁶⁷

A narrátor a „főti” jelzőt „zánkai” jelzőre cseréli, hiszen a szereplő személyisége a gyermektáborban történet hatására megváltozik, az új helynévi jelző már jobban jellemzi a személyiségfejlődésen keresztül ment karaktert.⁶⁸ A szöveget elemezve azt a megállapítást tehetjük, hogy a terek meghatározzák a szereplők megítélését, viselkedését és személyiségének változását.

A zánkai tábor terét a fogalmazások elbeszélőjének leírásából ismerjük meg, mely az iskolai tér párhuzamos pontjaként aposztrofálódik: „A Harmat utcai Általános Iskola minden tanév végén erdei iskolát szervezett [...] Zánkára, a régi úttörőtáborba hirdették meg a kéthetes tábort.”⁶⁹ A gyerekszereplők egy olyan játékteret alkotnak meg, melybe a valós világ elemei is beszűrődnek, például a „mágus”, a „szobaparancsnok”, a „konzul” és a „jegyző” tisztségekben.⁷⁰ A tábor helyszínét a gyermeki nézőpontú elbeszélés, a fantázia nemesíti különlegessé. A szereplők térképet rajzolnak a területről, felosztják egymás között a tartományokat, és vezetőket választanak maguk közül, így a játék motívuma mágikussá teszi a zánkai teret:

„Először is államformát, vezetőket, rendet ajándékoztunk a népnek, ez lett Ragyogó Zánkavilág, amit Tikivel találtunk ki, feltérképeztük az eddig ismeretlen területeket, megemlékeztünk az ősről, Honfoglaló Zánkai Zebulonról például a focipályát is elneveztük, és eldöntöttük, kultúrát és világszínvonalú sportot, elsősorban pedig biztonságot hozunk a népnek.”⁷¹

A felnőttvilág hierarchikus szabályrendszerének lenyomatát fedezhetjük fel a zánkai fantáziakörnyezetben, melynek „vezetői fiatal és nagyravágyó férfiak”⁷² szerepében tűnnek fel. Erre lehet további példa, mikor nevelőhiány okán a főti iskola diáklányai magasabb, kistanári pozícióba kerülnek: „új szabályt vezettek be a felügyelő tanárok, mert nem bírták a tempót az

⁶⁶ Uo., 78.

⁶⁷ Uo., 99.

⁶⁸ BARÁTH Tibor, „Nem orvos kell, középhátvéd” Felnövéstörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez, Hítel, Budapest 2023, 44-50.

⁶⁹ REGŐS Mátyás, Tiki. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 69.

⁷⁰ Uo., 73.

⁷¹ Uo., 73.

⁷² Uo., 73.

elszabadult kamaszokkal, és a stréber meg a jeles magatartású lányokból tanársegédekét választottak”.⁷³

Ezenkívül a narrátor többször reflektál a felnőtté válás folyamatára, melyre a „ledőlünk, ahogy komoly és fáradt emberekhez illik”⁷⁴, a „kemény ember lett a fiadból”⁷⁵ és a „Feri még nem aludt [...] igazi felnőttnek látszott az ágyán”⁷⁶ sorokban láthatunk példát. A felnőtt-gyermekvilág határátlépése Tiki és Évi szerelme kapcsán is megfigyelhető, mikor Vili Zánkavilágról mesélt Évinek „Tiki persze szégyellte”⁷⁷ gyerekes gondolkodásmódját. Az érettebb, bonyolultabb érzelmek hatással vannak Tiki viselkedésére, mivel a felnőttek kapcsolatrendszere a gyerekek életébe is beszűrődik. Ugyanakkor Vili közvetlenül a baleset után így nyilvánul meg: „Mi volt Zánkán? És megint úgy hallottam a hangot [...] mint egy férfit, tompa és mély volt a hangom, [...] és újra arra gondoltam, gyerek vagyok, meg Évi is az.”⁷⁸

A zánkai táborban a felnövés leghangsúlyosabb cselekménymozzanata Tiki halála, mely esemény gyökeresen megváltoztatja Vili és Évi gondolkodásmódját. A korábban említett gyermeki nézőpont ezen a ponton felnőtt perspektívává válik, ennek kettősségét a baleset után megfogalmazott „*kell egy középhátvéd, nem, és nem orvos kell*”⁷⁹ részlet fejezi ki a legjobban, hiszen a játék és a felnőttvilág egyszerre kerül megidézésre. Az elmúlás tapasztalata bölcsőbbé teszi az utolsó kurzívval jelölt fogalmazás narrátori szövegét: „*Tiki meghalt, Évi pedig megszomorodott, különben ami történt, szép lassan úgyis megfagyott és megsavanyodott volna*”.⁸⁰ A kisregényben a haláleset előrevetítése több helyen is szembetűnő, hiszen ezek a szöveghelyek kizökkentik az olvasót a zánkai tábor idilli hangulatából: „vajon hány halott lehet a Balatonban”⁸¹, „mindhárman életben maradtunk [számháború], aztán Tiki feláldozta magát”⁸², „boldogan éltek, míg meg nem haltak”.⁸³ A harmadik fogalmazásban Vili egy álmot beszél el, mely szintén előrevetíti Tiki későbbi halálát:

⁷³ Uo., 78.

⁷⁴ Uo., 92.

⁷⁵ Uo., 93.

⁷⁶ Uo., 93.

⁷⁷ Uo., 82.

⁷⁸ Uo., 105.

⁷⁹ Uo., 100.

⁸⁰ Uo., 119.

⁸¹ Uo., 80.

⁸² Uo., 83.

⁸³ Uo., 85.

„Álmomban Tikivel háborúban voltunk, [...] és csupa sérült alak bujkált, Tiki azt mondta, ne érjünk hozzájuk, ezek már majdnem halott emberek, elkapjuk tőlük a hangulatát, aztán szépen lassan csöndesek leszünk mi is, nagy szemekkel nézünk majd arra, aki még teljesen él”.⁸⁴

Vili tudatosan reflektál az álmjelenet megalkotására, így mossa össze a fikciót a valósággal: „tetszett, ahogy átcsúszik álomba a valóság, de nem volt könnyű megcsinálni.”⁸⁵ Ezek alapján megállapítható, hogy a *zánkai tábor* terében a gyermek és a felnőtt nézőpontjának kettőssége az álom és valóság ellentétpárjában is megjelenik.

A gyermeki és a felnőtt nézőpont váltogatása összhangban van a megválasztott szövegtípusokkal. Hiszen a kurzív fogalmazások szövege a gyermeki, mágikus világot mutatja be, míg az esszék utáni kiegészítések inkább valóságos, hétköznapi narratívát kapnak, melyeknek az egyszerre valós és fikciós játéktér, a *zánkai tábor*, *Zánkavilág* adja helyszínét. Az írás, az alkotás folyamatára adott reakció pedig szintén a fikció és a valóság között teremt kapcsolatot.

A határsértés mozzanata nem csak a gyermek-felnőtt tér nyomán említhető, hanem a szereplők közti viszonyrendszer elemzése kapcsán is szembetűnő. A korábban már említett doppelgänger-jelenség a *zánkai tábor* helyszínén is hangsúlyos.⁸⁶ A *tábor* mágikus terében Tiki alakja sokszor párhuzamba kerül az elbeszélővel, Vilivel. Például főtí Évi kapcsán Vili így fogalmaz: „kiskoromban belé voltam szerelmes”⁸⁷, majd a *táborban* Tiki szeretett bele: „egyetértettek abban, hogy innentől szeretik egymást.”⁸⁸

Az *általános iskola* helyszínére az volt a jellemző, hogy az ehhez a térhez kapcsolódó esszék szövegében a két barát mindig együtt tűnik fel, viszont ez a *tábor* helyszínén megváltozik. A szereplők viszonyrendszerét vizsgálva látható, hogy Évi és Tiki egyre több időt töltenek kettesben, míg Vili elkülönül tőlük, például Tiki hiánya többször kiemelésre kerül: „Na, ez kellett nekem, egy szerelem a táborunk közepén [...] pár napra elveszítettem Tikit”.⁸⁹

A hasonmás-motívumot tovább árnyalják, és a történetvonal egységességét biztosítják a paralel események, melyekben Tiki hiánya szembetűnő:

⁸⁴ *Uo.*, 72.

⁸⁵ *Uo.*, 86.

⁸⁶ BARÁTH Tibor, „Nem orvos kell, középhátvéd” *Felnővestörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hítel, Budapest 2023, 44-50.

⁸⁷ REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 75.

⁸⁸ *Uo.*, 81.

⁸⁹ *Uo.*, 80-81.

„szembejött valami óriási bogár, állati idegesítő volt a hangja [...] úgyhogy minden erőmet beleadva, csípőből rúgtam egyet a bal lábammal, szinte el se hittem a bogár roppant egyet a levegőben, lepottyant, aztán nem mozdult többet.”⁹⁰

A védett állat ellen elkövetett „csínytevés” hatására kerül Vili büntetésbe, pont akkor, amikor Tiki életét veszti. Közvetlenül ezután a két fiú karaktere összeforr, mivel Vili és Tiki alakját összetévesztik:

„Kisfiam, te különben is éjjel nappal büntetésben vagy, meg a mi fóti kislányunk, az Évi körül legyeskedsz, elég volt ebből. Ma nincsen part. Istenem, a boszorkány Tikinek nézett, pedig azért van némi különbség.”⁹¹

Később Tiki temetésekor újra felidézésre kerül a bogár elrúgásának mozzanata, amely hatására Vili büntetésbe került és nem tudott segíteni barátján, Tiki halálának napja és hiányának kiemelése így kerül megfogalmazásra:

„Felvettem egy kavicsot a földről, a levegőbe dobtam, és kapásból átrúgtam az utca túloldalára. Mikor megláttam a templomot, arra gondoltam, majdnem ugyanolyan, mint amikor Tiki várt a templom előtt vasárnap, csak most érte fogunk imádkozni, és nem megyünk focizni utána, ami persze egyáltalán nem ugyanolyan.”⁹²

Majd a haláleset után Vili arról elmélkedik, hogy Tiki talán nem is létezett: „mi történt a táborban, hogy futottak a fiúk, az egész távoli és megmásíthatatlan, mintha Tiki nem is élt volna”.⁹³ Ha gyermeki és a felnőtt lét tekintetében vizsgáljuk a hasonmás-jelenséget, akkor arra következtethetünk, hogy Tiki a gyermeki ént kifejező és feltételező szereplő, aki többször hangsúlyozza: „gyerekek vagyunk”.⁹⁴ Így mikor meghal, Vili beavatásra kerül a felnőttvilágba. Tehát a Tikivel átélt barátság és annak elvesztése, a hiány tapasztalata Vili személyiségfejlődésének egyik állomásává válik. A felnőtt lét a halál feldolgozásával és a gyász megélésével válik elérhetővé, így a kisregény beavatástörténetként is értelmezhető.

Ezek alapján megállapítható, hogy a központi terek, az *iskola* és a *zánkai tábor* fontos jelentőséggel rendelkeznek, ha a szöveg elbeszélőjét és szereplőit vizsgáljuk. Összességében pedig bebizonyosodik, hogy a szereplők viszonyrendszere, a térszerkezet és az

⁹⁰ *Uo.*, 94.

⁹¹ *Uo.*, 95.

⁹² *Uo.*, 111.

⁹³ *Uo.*, 103.

⁹⁴ *Uo.*, 103.

elbeszéléstechnika egy összetett hálózatot alkot, ahol a különböző poétikai szintek hatást gyakorolnak egymásra. A következőkben az elbeszélés nyelvezetére koncentrálok.

3. A *Tiki* című kisregény szövegköztiiségének vizsgálata. Irodalmi utalások, átfedések, transztextualitás

A *Tiki* című kisregény nyelvének vizsgálata a regény komplexitását példázza, hiszen összetett nyelvi megalkotottság jellemzi a szöveget. Ezt az összetettséget az alkalmazott nyelv sokrétűsége adja, melynek rétegeit a Genette által kidolgozott transztextualitás⁹⁵ fogalmának segítségével tárgyalom.

A *Tiki* szövegtípusait vizsgálva az architextualitás⁹⁶ jelenségével találkozunk, mivel a kisregényben a kurzívval kiemelt részek Erdős Vilinek tulajdonítható fogalmazások. Ezek a szövegek megidéznek az esszé, a fogalmazás műfaji kódjait és annak keretei között íródnak. Vili írásai történeteket mesélnek el, szereplőket dolgoz ki, minden alkotása felépített. Ennek kapcsán már kiemeltém azt, ahogy Vili reakciókat ad az alkotófolyamatra: „írni erősen tudok, például a táj legyen másodlagos, sosem érdekelt”⁹⁷, „A harmadik fogalmazáson jóval többet dolgoztam, mint az első kettőn [...] úgy voltam vele, nem adhatok ki sem hazugságot, sem rossz történetet a kezeim közül.”⁹⁸ Ezek a kritikai viszonyt létesítő szövegrészek metatextuális⁹⁹ viszonyba kerülnek a kurzívval szedett írásokkal. Ezentúl, a *Tiki* című kisregény szoros szövegközti kapcsolatba kerül a *Tűzszekerek*¹⁰⁰ című könyvvel és filmmel is. Hiszen ha a törzsszövegen kívüli, paratextuális¹⁰¹ elemeket vizsgáljuk, akkor a könyv mottójában egy Eric Lidell idézetet olvashatunk: „De adott nekem gyorsaságot is. Amikor futok, érzem, hogy kedvét leli bennem.”¹⁰² A kisregény nemcsak e paratextuális elemen keresztül, hanem a szövegben is többször megidézi a *Tűzszekereket*, melyben Eric Liddell és Harold Abrahams, két sportolófiú története bontakozik ki.¹⁰³ A *Tiki*-ben is két fiú történetéről olvashatunk, akiknek a versengés meghatározza személyiségét. A két szöveg közötti hipertextuális kapcsolatot tovább erősít a Vili által készített második fogalmazás, melyben egy futóverseny eseményeiről olvashatunk, és Tiki alakja sportemberként kerül ábrázolásra. A kapcsolatot még inkább árnyalja például a

⁹⁵ Gérard GENETTE, *The architext: an introduction*, Berkeley, University of California Press, 1992, 83-84.

⁹⁶ *Uo.*, 83.

⁹⁷ REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 22.

⁹⁸ *Uo.*, 86.

⁹⁹ Gérard GENETTE, *The architext: an introduction*, Berkeley, University of California Press, 1992, 83-84.

¹⁰⁰ WEATHERBY William J., *Tűzszekerek*, Lazi Kiadó, 2018, 176.

¹⁰¹ *Uo.*, 84.

¹⁰² REGÖS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 8.

¹⁰³ A *Tűzszekerek* Eric Liddell és Harold Abrahams sportolók történetéről szól, akik sikfutásban versenyeztek egymással. Eric Isten dicsőségéért fut, párhuzamba állítható Tiki karakterével. vö.: Martha SOLOM, *Villainless quest: myth, metaphor, and dream in "chariots of fire"*, *Communication Quarterly*, 1983, 274-281.

vallásosság témaköre, mely mindkét alkotásban központi szervezőelem. Ennek kapcsán meg kell említeni, hogy a *Tiki* nyelvezete több ponton intertextuális kapcsolatba kerül a *Biblia* szövegével is: „alattomos módon kőtablát adott a kezembe”¹⁰⁴, „a hiúságom az egyetlen bűnöm, mondta Pilátus Erna néni szerint”¹⁰⁵, „Tiki nem járt templomba, sem hittanórára, mégis volt kedvenc története a Bibliából”¹⁰⁶, „verj félholtra, Kenéz, hidd el, majd odatartom a másik arcom is”.¹⁰⁷ A keresztény motívumok tetőpontja, mikor az elbeszélő Tiki és Jézus között von párhuzamot, amely még inkább hangsúlyozza az említett szövegek közötti érintkezést:¹⁰⁸ „dehogyan volt tenger Tiki szeme, inkább olyasmi volt, mint Jézus, ahogy a kufárokat kiűzi a templomból”¹⁰⁹. Ezt a képet erősíti a Tiki halála utáni eseménysor, mikor Anikó nénit, a fiúk osztályfőnökét, Vili, Máriához hasonlítja: „Anikó nénihez sétáltam, akinek szép arca egészen elváltozott, Máriára hasonlított”.¹¹⁰ Valamint az ötödik esszé utolsó sorai is ide kapcsolhatóak, melyekben az elbeszélő Tiki önfeláldozásáról, a halál elfogadásáról ír:

„mintha minden úgy lenne rendben, ahogy történt, mintha Tiki tudta volna, hogy ez a pillanat eljön, és igazából elkerülhetetlen, ahogy minden szentek és vértanúk tudják, mit miért csinálnak, és Szent Gellértet is ledobták a hegyről, de Isten talán Tiki ugrását is ide számítja, ennél bátrabbat keveset tudnék mondani.”¹¹¹

Az idézett sorok között megjelenő teológiai kommentárok már egy felnőtt perspektívához kapcsolódnak, mely azt a következtetést erősíti, hogy a *Tiki* egy sajátos, újszerű beavatástörténet. Ebben a felnövés folyamata szövegközi utalásokkal is ábrázolásra kerül.

A kisregény kortárs irodalomra jellemző szövegvilággal rendelkezik, hiszen az intertextualitás¹¹² irodalmi jellegzetességét úgy alkalmazza, hogy a magas- és a populáris kultúrából egyaránt felhasznál elemeket. Így idéződnek meg a *Biblia*, *A Pál utcai fiúk* és indiántörténetek sorai: „Csingacsguk nem beszélni lelkéről sápadtbőrűnek”.¹¹³ A populáris kultúrából pedig a következő utalásokkal találkozhatunk: „Gollam a mindenkori gyűrűhordozó [...] *A Gyűrűk ura* népeinek eredetét kérdezni tőle,”¹¹⁴ „századszor is megnéztük a *Tizedes*

¹⁰⁴ *Uo.*, 22.

¹⁰⁵ *Uo.*, 22.

¹⁰⁶ *Uo.*, 28

¹⁰⁷ *Uo.*, 86.

¹⁰⁸ BARÁTH Tibor, „Nem orvos kell, középhátvéd” *Felnövéstörténet a halál árnyékában –szélgjegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hítel, Budapest 2023, 48.

¹⁰⁹ REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 28.

¹¹⁰ *Uo.*, 100.

¹¹¹ *Uo.*, 122.

¹¹² GÉRARD GENETTE, *The architext: an introduction*, Berkeley, University of California Press, 1992, 83-84.

¹¹³ REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 23.

¹¹⁴ *Uo.*, 17-18.

meg a többieket”¹¹⁵, „ha a házi futáson ott voltam az első ötben, újránéztem a *Tűzszekereket*”¹¹⁶, valamint Cseh Tamás dalszövegeiből is találhatunk utalásokat. Ez a kettősség egy olyan kevert nyelvezetet eredményez, amely illeszkedik a nézőpontváltásokkal dolgozó poétikai koncepcióhoz. A szövegvilág mély- és magaskultúrát idéző dinamikus váltásai, összemosódásai az ellentétesnek tűnő tudásanyagok, mint a labdarúgás, szépirodalom vagy a játékok és Széchenyi István alakja, között teremtenek kapcsolatot: „a Fradiért meghalni olyan, mint a grundért vagy a hazáért”¹¹⁷, „a fakardok között ott van Széchenyi kicsinyített, de élethű mása”¹¹⁸, „Bársonyszilvára gondoltunk, ide kellett volna temetni, és Nagy Imrét is újra eltemették”¹¹⁹, „Marci és Pali felsorolták az aradi vértanúkat, meg az Aranycsapatot”¹²⁰. A *Tiki* sajátos nyelvezete kapcsolható a korábban tárgyalt felnőtté válás témaköréhez, a gyermeki-felnőtt perspektívák keveredéséhez. Például több helyen olvashatunk gyermeki, informális stílusú megszólalásokat, például a sport témakörében: „osztályoztam őket, ahogy a Premier League-ben”¹²¹, „a Fradi már elvesztette az első pontjait a bajnokságban”¹²², „lényeg a gombfoci”¹²³, „A Fradi miatt persze egyre többet aggódtam,”¹²⁴ „egyedül győztem le őket, ahogy Zidane kilencvennyolcban a brazilokat”.¹²⁵ A mainstream témák mellett irodalmi és történelmi műveltséget feltételező elemek tűnnek fel: „a Fradiért meghalni olyan, mint a grundért vagy a hazáért”¹²⁶, „a fakardok között ott van Széchenyi kicsinyített, de élethű mása”.¹²⁷ Ezáltal egy olyan regénynyelv jön létre, amely a bonyolult prózatechnikai megoldások jellegzetességeit erősíti. Az említett transztextuális kapcsolatok pedig a kisregény összetett regényszerkezetét árnyalják.

3.2 A *Tiki* című kisregény stílusa, kanonizálódása

A kisregény stílusát a kritika Bereményi Géza regényeihez, azok könnyed hangvételéhez köti.¹²⁸ Regős korábbi első kötete, a *Patyik Fedon élete*¹²⁹ Bereményi Géza ajánlásával látott

¹¹⁵ *Uo.*, 21.

¹¹⁶ *Uo.*, 12.

¹¹⁷ REGÖS Máttyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020. 26-27.

¹¹⁸ *Uo.*, 9.

¹¹⁹ *Uo.*, 53.

¹²⁰ *Uo.*, 53.

¹²¹ *Uo.*, 14.

¹²² *Uo.*, 16.

¹²³ *Uo.*, 16.

¹²⁴ *Uo.*, 42.

¹²⁵ *Uo.*, 43.

¹²⁶ *Uo.*, 26-27.

¹²⁷ *Uo.*, 9.

¹²⁸ BUDAY Bálint, „...legyen valami dráma, lehetőleg semmi szerelem.”, Bárka, 2021, 113. online forrás: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_202102.pdf (letöltés ideje: 2024.10.31.)

¹²⁹ REGÖS Máttyás, *Patyik Fedon élete*, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019.

napvilágot, mottójában is a kortárs szerzőt idézi.¹³⁰ Regős gyermek elbeszélője párhuzamot mutat Bereményi prózájával, például a *Magyar Copperfield*¹³¹ című művében megjelenő narrátorral.¹³² Ezen túl a felnőtté válás, a traumafeldolgozás témaköre is feltűnik mindkét szerző alkotásaiban.¹³³

A kötelező olvasmányok kategóriájába tartozó regények közül a *Tiki* gyermekszereplőivel és iskolai helyszíneivel, a felnőtté válás témakörével és dilemmáival többek között kapcsolódik a már említett Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk*¹³⁴, valamint Ottlik Géza *Iskola a határon*¹³⁵ című regényeihez. Az esszé műfaji kódjainak megidézése párhuzamot mutat Ottlik szövegével, hiszen az *Iskola a határon*ban is találunk ilyen típusú architextuális elemeket. A prózairodalom klasszikus szövegeinek megértéséhez a *Tiki* jó kiindulópontot adhat, a szöveg ezáltal képes kapcsolatot teremteni a különböző irodalmi művek és korszakok között.

4. Összegzés

A *Tiki* című kisregény elbeszéléstechnikáját vizsgálva megállapítható, hogy a narratori hang, a nézőpont és az időkezelés struktúrái egy bonyolult regényszerkezetet hoznak létre. A narráció, a szereplők és a térrendszer között szoros kapcsolódási pontok mutatkoznak, melyek a szöveg egységességét teremtik meg.

A szövegben a narrátor különféle nézőpontjaihoz más-más szövegtípusok kapcsolhatóak, hiszen Vili, az elbeszélő tudáskerete változik a kurzívval szedett fogalmazásokat megalkotva, Tiki emlékeit idézve és saját jelenét elbeszélve. Ennek ellenére a szöveg nem válik töredezetté, hiszen az epikai alkotás különlegessége, hogy a poétikai egység létrejötte az elbeszélés módjában érhető tetten. Az elbeszélő idő és elbeszélés ideje a regény végén, a fogalmazások narratívájában ér össze és alkot egy kerek egészet. Vili fogalmazásai egyre inkább felnőtt perspektívában íródnak, ezáltal egy olyan történetegész jön létre, melyben a karakter fejlődése az elbeszélésmódban mutatható ki. A *Tiki*-vel egy sajátos beavatástörténetet olvashatunk, melyben a felnőtté válás állapotváltozása sajátos módon a prózatechnikai megoldásokban jelenik meg.

A Regős Mátyás által megalkotott komplex regényvilágban a térpoétika szimbolikus, és kapcsolatba hozható a szereplők viszonyrendszerével. Az általam vizsgált párhuzamos terek

¹³⁰ KOLOZSI Orsolya, *Patyik Fedon mindig nyitott kabátja*, Bárka, Budapest, 2020/2. online forrás: <http://barkaonline.hu/kritika/7178-patyik-fedon-mindig-nyitott-kabatja> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹³¹ BEREMÉNYI Géza, *Magyar Copperfield*, Magvető Kiadó, Budapest, 2020, 635.

¹³² MÉNESI Gábor, *A korszak piszkos lelke - Bereményi Géza: Magyar Copperfield*, Bárka, Budapest, 2020/3.

¹³³ BUDAY Bálint, „...legyen valami dráma, lehetőleg semmi szerelem.”, Bárka, 2021, 113. online forrás: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_202102.pdf (letöltés ideje: 2024.10.31.)

¹³⁴ MOLNÁR Ferenc, *A Pál utcai fiúk*, Franklin-Társulat, 1907, 254.

¹³⁵ OTTLIK Géza, *Iskola a határon*, Magvető Kiadó, Budapest, 1959, 474.

mint az *iskola* és a *zánkai tábor*, érintkezésbe kerülnek a gyermeki és felnőtt elbeszélői nézőpont elemzésével. A felnőttvilág és gyermeki, mágikus játéktér ellentétesnek tűnő elemei a kisregényben szétválaszthatatlanul összekapcsolódnak, ezt a hatást a szereplők viszonyrendszere még inkább nyomatékosítja, hiszen a karakterek között is oppozíciókat mutathatunk ki. Például Vili édesapja, Kenéz tanár úr és Deliága György között. A határeltörlésre való törekvés a doppelgänger-jelenség kapcsán is kiemelendő, hiszen ezáltal a két főszereplő, Vili és Tiki „összeolvasztására” kerül sor. A sajátos tükrös szerkesztésmód nem csak Vili és Tiki kapcsán, tehát a szereplők szintjén említendő. Hanem a térábrázolás tekintetében is kiemelésre szorul, hiszen a Mádi iskola elleni mérkőzés és a későbbi műveltségi vetélkedő eseménysora tudatosan összekapcsolásra kerül.

A *Tiki* más szövegekkel való kapcsolatát vizsgálva megállapítható, hogy a kisregény szoros transztextuális kapcsolatba kerül más alkotásokkal. Ez által egy kevert regénynyelv jön létre, amely illeszkedik az elbeszéléstechnika összetettségéhez. Regős Mátyás regényének újszerűsége abban rejlik, hogy képes a magasirodalmi szövegeket és populáris kultúrából származó termékeket elegyíteni. A kisregény transztextuális kapcsolatba kerül klasszikus és modern, illetve kortárs szövegekkel egyaránt. Ezáltal képes arra, hogy az irodalom hagyományos toposzait, a beavatást, a felnőtté válást, a vallásosságot kortárs nyelven újra értelmezze.

5. Kitekintés

A kortárs gyermek- és ifjúsági irodalom kapcsán jellemző az a tendencia, hogy egyes szövegek a gyermeki és a felnőtt világ határtörésére töreksenek.¹³⁶ Ezekre a művekre azért érdemes felhívni az irodalomtudomány figyelmét, mert hagyományos kategóriáinkat, műfaji kódjainkat formálják át, értelmezik újra. Teszik mindezt úgy, hogy nyelvileg közérthetőek és érdekesek maradnak a középiskolás olvasók és a felnőtt befogadók számára is. A szakirodalom nyomán ilyen alkotások lehetnek, a teljesség igénye nélkül: Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk*¹³⁷, Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig*¹³⁸, Szabó Magda *Abigél*¹³⁹ és Grecsó Krisztián *Vera*¹⁴⁰ című műve. Regős Mátyás *Tiki* című kisregénye egyértelműen ebbe a sorba illeszthető, hiszen összetett narratív felépítése, sajátos, szövegközi nyelvezete kihívást jelent, túlmutat az ifjúsági

¹³⁶ GESZTELYI Hermina, 2021 KULT gyerek- és ifjúsági könyvei (TOP 10), 2022. online forrás: <https://www.kulter.hu/2022/01/2021-gyerek-es-ifjusagi-konyvei/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹³⁷ MOLNÁR Ferenc, *A Pál utcai fiúk*, Franklin-Társulat, 1907, 254.

¹³⁸ MÓRICZ Zsigmond, *Légy jó mindhalálig*, 1920. online forrás: <https://mek.oszk.hu/00900/00991/00991.htm> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹³⁹ SZABÓ Magda, *Abigél*, 1970. online forrás: https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SZABO/szabo00004_kv.html (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹⁴⁰ GRECSÓ Krisztián, *Vera*, Magvető Kiadó, Budapest, 2019.

regény kategóriáján.¹⁴¹ Ezentúl a szöveg elbeszélismódja által új irányba tereli az Ernest Hemingway *Indián táborában*¹⁴², Kosztolányi Dezső *A kulcs*¹⁴³, Sánta Ferenc *Emberavatás*¹⁴⁴ című novellájában vagy Tóth Krisztina *Tolltartó*¹⁴⁵ című szövegek alapján megalkotott beavatástörténet fogalmunkat.¹⁴⁶

Az elbeszéléseket tag tematikai kapcsolat fűzi össze: mindegyikük a főszereplő „beavatásáról”, valamilyen felnőttébbé érlelő élményéről, tapasztalatáról szól. [...] Beavatási mítoszok: Az avatás során az egyén az egyik státusból egy másikba kerül át, közelebbről: befogadja valamilyen zárt kör (teljes jogú tagja lesz a törzsnek, férfitarasaságnak, [...] kultusznak, pap, varázslók vagy sámánok körének), és az avatás formát ad ennek a státuszváltozásnak. Néha szűkebb értelemben a felnőttkorba lépés, a házasságképesség elérése a tartalma.¹⁴⁷

A *Tiki*ben a szereplő, az elbeszélő beavatása az írás, az alkotás folyamatán keresztül megy végbe. Regős kisregénye újszerű elemzési szempontokat kínál, melyekre a recepció eddig nem fordított akkora figyelmet. A *Tiki* bonyolult egyszerűsége abban rejlik, hogy a szereplők, a helyszínek kusza hálójában és a narrátor különféle szövegtípusai segítségével valósul meg a poétikai egység. A szerzői életmű a kortárs irodalmon belül Bereményi Géza prózájával mutat szoros kapcsolatot, például a felnőtté válás, a külső és belső valóság ütköztetésében, az alkotófolyamatra adott reakciókban és a nyelvezetben.¹⁴⁸ Regős prózája párbeszédet folytat nemcsak klasszikus szövegekkel, hanem kortárs alkotókéval is, valamint az irodalomtanítás szempontjából is új utakat nyit meg. Dolgozatomban célja, hogy tudományos, elemző hozzáállással vizsgáljon egy olyan kisregényt, amely újszerű prózatechnikai megoldásokat alkalmaz. A levont következtetéseket, megállapításokat gyakorló tanárjelöltként pedig az irodalomtanítás

¹⁴¹ SMID Róbert, *Minden könyvvel idősebben – Beszélgetés Regős Mátyással*, Magyar Napló 2022, 55-62. online forrás:

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNaplo_2022/?pg=421&layout=s&query=Besz%C3%A9lget%C3%A9s+Reg%C5%91s+M%C3%A1ty%C3%A1ssal (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹⁴² Ernest HEMINGWAY, *Indián tábor*, 1924. online forrás:

https://www.magyarulbabelben.net/works/en/Hemingway%2C_Ernest-1899/Indian_Camp/hu/38087-Indi%C3%A1n_t%C3%A1bor (letöltés ideje: 2024.12.13.)

¹⁴³ KOSZTOLÁNYI Dezső, *A kulcs*, 1932. online forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Szovegyujtemeny-szovegyujtemeny-1/a-nyugat-nemzedeke-6F97/kosztolanyi-dezso-1885-1936-90CF/elbeszelesek-90D0/a-kulcs-90D1/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹⁴⁴ SÁNTA Ferenc, *Emberavatás*, 1974. online forrás:

https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SANTA/santa00001a_kv.html (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹⁴⁵ TÓTH Krisztina, *Tolltartó*, Beszélő, 2005/6. online forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-tolltarto> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

¹⁴⁶ ARATÓ László, PÁLA Károly, *Beavatás*, Keraban, Budapest, 1995.

¹⁴⁷ *Uo.*, 96.

¹⁴⁸ NAGYGÉCI KOVÁCS József, *Olvasandó (értsd: legenda)*, 2020. online forrás:

<https://revizoronline.com/beremenyi-geza-magyar-copperfield/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

szolgálatába is állítom, ennek pedagógiai vonatkozásaira szándékosan nem tértem ki dolgozatomban, hiszen irodalomtudományi kutatást végeztem.

Bibliográfia

Primer irodalom

BEREMÉNYI Géza, *Magyar Copperfield*, Magvető Kiadó, Budapest, 2020, 635.

Ernest HEMINGWAY, *Indián tábor*, 1924. online forrás:

https://www.magyarulbabelben.net/works/en/Hemingway%2C_Ernest-1899/Indian_Camp/hu/38087-Indi%C3%A1n_t%C3%A1bor (letöltés ideje: 2024.12.13.)

GRECSÓ Krisztián, *Vera*, Magvető Kiadó, Budapest, 2019, 336.

KOSZTOLÁNYI Dezső, A kulcs, 1932. online forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Szovegyujtemeny-szovegyujtemeny-1/a-nyugat-nemzedeke-6F97/kosztolanyi-dezso-1885-1936-90CF/elbeszelesek-90D0/a-kulcs-90D1/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

MOLNÁR Ferenc, *A Pál utcai fiúk*, Franklin-Társulat, 1907, 254.

TÓTH Krisztina, *Tolltartó*, Beszélő, 2005/6. online forrás: <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-tolltarto> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

SÁNTA Ferenc, *Emberavatás*, 1974. online forrás: https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SANTA/santa00001a_kv.html (letöltés ideje: 2024.12.12.)

REGŐS Mátyás, *Tiki*. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2020, 123.

REGŐS Mátyás: *Patyik Fedon élete*, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019, 80.

OTTLIK Géza, *Iskola a határon*, Magvető Kiadó, Budapest, 1959, 474.

MÓRICZ Zsigmond, *Légy jó mindhalálig*, 1920. online forrás: <https://mek.oszk.hu/00900/00991/00991.htm> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

SZABÓ Magda, *Abigél*, 1970. online forrás: https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/SZABO/szabo00004_kv.html (letöltés ideje: 2024.12.12.)

WEATHERBY William J., *Tűzszekerek*, Lazi Kiadó, 2018, 176.

Szekunder irodalom

ARATÓ László, PÁLA Károly, *Beavatás*, Keraban, Budapest, 1995.

BARÁTH Tibor, „Nem orvos kell, középháttvéd” *Felnövéstörténet a halál árnyékában – széljegyzetek Regős Mátyás Tikijéhez*, Hitel, Budapest 2023, 44-50. online forrás: <https://www.hitelfolyoirat.hu/wp-content/uploads/2023/03/11-barath.pdf> (letöltés ideje: 2024.10.31.)

BUDAY Bálint, „...legyen valami dráma, lehetőleg semmi szerelem.”, *Bárka*, 2021, 113. online forrás: http://www.barkaonline.hu/archivum/barka_202102.pdf (letöltés ideje: 2024.10.31.)

Dorrit COHN, *Áttetsző tudatok*. Az irodalom elméletei II. szerk. THOMKA Beáta. Janus Pannonius Tudományegyetem–Jelenkor Kiadó, Pécs, 108.

GESZTELYI Hermína, 2021 KULT gyerek- és ifjúsági könyvei (TOP 10), 2022. online forrás: <https://www.kulter.hu/2022/01/2021-gyerek-es-ifjusagi-konyvei/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

Gérard GENETTE, *Narrative Discourse. An Essay in Method*, Ithaca–New York, Cornell University Press, 1980.

Gérard GENETTE, *The architext: an introduction*, Berkeley, University of California Press, 1992, 83-84.

Martha SOLOM, *Villainless quest: myth, metaphor, and dream in "chariots of fire"*, *Communication Quarterly*, 1983, 274-281.

MÉNESI Gábor, *A korszak piszkos lelke - Bereményi Géza: Magyar Copperfield*, Bárka, Budapest, 2020/3.

NAGYGÉCI KOVÁCS József, *Olvasandó (értsd: legenda)*, 2020. online forrás: <https://revizoronline.com/beremenyi-geza-magyar-copperfield/> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

NAGYGÉCI KOVÁCS József, *Egy terápia regénye*, 2021. online forrás: <https://revizoronline.com/regos-matyas-tiki/> (letöltés ideje: 2024.10.31.)

KOLOZSI Orsolya, *Patyik Fedon mindig nyitott kabátja*, Bárka, Budapest, 2020/2. online forrás: <http://barkaonline.hu/kritika/7178-patyik-fedon-mindig-nyitott-kabatja> (letöltés ideje: 2024.12.12.)

SMID Róbert, *Minden könyvvel idősebben – Beszélgetés Regős Mátyással*, Magyar Napló 2022, 55-62. online forrás: https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarNaplo_2022/?pg=421&layout=s&query=Besz%C3%A9lget%C3%A9s+Reg%C5%91s+M%C3%A1ty%C3%A1ssal (letöltés ideje: 2024.12.12.)

Wolf SCHMID, *Ekvivalenciák az elbeszélő prózában*, Helikon, 1999, 190-217.

Wolf SCHMID, *Narratology an introduction*, De Gruyter, 2010, 251.